

«Чуораанчык» иитэр-үөрэтэр уһуяан

Бырайыак

«Саха оҕото-сатабыллаах хаһайын»

Константинова Наталья Владимировна

2021

Бырайыак бириэмэтэ: 1 сыллаах.

Бырайыак кэрчиктэрэ:

1 түһүмэх: балаҕан ыйа 2021 с. Тэрээһин үлэ. Ытыллыахтаах үлэ ис хоһоонун чэрчилээһин. Саха оҕото бэйэтин тэтимигэр сөп түбэхэр толору сайдар таһымын хааччыйыы. Бырайыагы бигэргэтии.

2 түһүмэх: балаҕан ыйа 2021 с. – ыам ыйын 2022с. Бырайыагы олоххо киллэрии. Сахалыы ис хоһоонноох иитэр суолталаах тэрээһин ситимин ытыты. Оҕо онорон таһаарар дьобурун, сатабылын сайыннарыы, кэтээн көрүү.

3 түһүмэх: ыам ыйа 2022с. Түмүктүүр кэрчик. Төрөөбүт ыырыттан саҕалаан сөпкө анаарар, сахалыы сирдээх, экономика бастакы төрүттэрин туһунан өйдөбүллээх, оскуолаҕа үөрэнэргэ толору бэлэмнээх оҕо иитиллэн тахсарыгар олуқ ууруу.

Бырайыак кыттааччылары: оҕолор, иитээччилэр, төрөшпүттэр

Кыттар оҕолор саастара: 5-7 саас

Бырайыак сонунна: Уһуяан «Үөрэт-үөдүт өбүгэн үгэһин» бырайыагы сүрүн ирдэбиллэриттэн уонна иитэр-үөрэтэр үөрүйэхтэригэр олобуран саха халандаарын ситиминэн сахалыы ис хоһоонноох экономикаҕа сыһыаннаах тэрээһиннэри ытыты.

Бырайыак кэрэһитэ: Билинни олох балысханлык сайдар кэмигэр бэйэбит өбүгэбит үгэстэрин өрө тутан сахалыы куттаах-сүрдээх оҕону иитэн таһаарыахтаахпыт. Аныгы уйэ кийитэ бэйэтин сатабылын, билиитин, көрүүтүн, толкуйун олоҕор туһанара ирдэнэр.

Бырайыак сыала: оҕону кыра эрдэбиттэн саҕалаан саналыы өйдөөх-санаалаах, саҕалаабыт дьыалатын тиһэбэр тириэрдэр, эппиэтинэстээх, туохха барытыгар харыстабыллаахтык сыһыаннаһар, бэйэтин инники сыалын чопчу билэр киһи бастакы хаачыстыбаларын, бастакы экономической өйдөбүллэри ингэри, ингэриммит сатабылларын сөптөөхтүк туһаналларын ситиһии.

Бырайыак соруқтара:

- оҕо интэриэһин тардыы, айылҕаны кытта алтыһыы, өбүгэ үгэһин, олобун-дьаһабын үөрэтии
- оҕо социальной туругун бөбүргөтүү, кэтээн көрөр, билэр – көрөр дьобурун сайыннарыы;
- оҕо сатабылын сайыннаран, бэйэтэ тутан – хабан оноһуу онорорун көбүлээһин; төрөшпүт дьээ кэргэнигэр оҕотун кытары бииргэ алтыһар ситимнээх үлэтин тэрийии.

Иитиллээччи: өбүгэтин олобун-дьаһабын, үгэстэрин ыкса билсигэр, чинчийэр, үөрэтэр. Экономика төрүттэрин кытта билсигэр, үлэлии үөрэнэр, туһалаах дьыалаҕа кыттыһан билиитин, сатабылын сайыннарар.

Иитээччи:

Өбүгэ үгэстэрин кытта араас дьарык, аралдытыы көмөтүнэн оҕоҕо тийимтиэтик көрдөрөр, быһаарар, үөрэтэр, бэйэтин өйүнэн, илиитинэн, тутан – хабан онорорун көбүлүүр, оҕоҕо сайдар эйгэни тэрийэр, интэриэһи үөскэтэр, кыттыһар.

Төрөппүт:

Кыра эрдэбиттэн оҕотун сатабылын сайыннарар. «Кыра да күүс - улахан көдьүүс», «Отонноотоххо оноойук туолар» норуот бэргэн этиитигэр сөп тубэһиннэрэн оҕо дьиз кэргэн экономикатыгар бэйэтин кылаатын киллэрсэригэр үөрэтэр.

Бырайыагы түмүктээһин: «Саха оҕото-сатабыллаах хаһаайын» бырайыак түмүгүн таһаарыы. Оҕо өбүгэтин үгэһин, олобун-дьаһабын, тылын-өһүн, экономика бастакы төрүттэрин төһө инэриммитин чопчулааһын. Бырайыак түмүгүнэн ытыллыбыт үлэлэр барыта оҕо омук быһыытынан уратытын өйдүүрүгэр, төрөөбүт түөлбэтигэр, омугун үгэстэригэр харыстабыллаахтык сыһаннаһарыгар туһуланар

Бырайыак үлэлэрэ оҕолорго бэсиэдэлэр, дьарыктар, аралдытыылар, оонньуу нөнгүө ытыллаллар

Ыйдарынан үлэ былаана

№	Ыйдар	Тиэмэтэ	Практической үлэтэ
1	Балабан ыйа- Улуу Суорун	• «Кэтэх хаһаайыстыба»	Чугастаабы кэтэх хаһаайыстыбаҕа ыалдыттааһын: хотон үлэтин, ынах, сылгы, кууруссалар, кроликтар араастарын көрүү, кэпсээһин.
2	Алтынньы-Хотой Айыы	• «Дьиз кэргэн дохуота-ороскуота» • «Айылҕа бэлэхтэрэ»	Дьиз кэргэн дохуотун-ороскуотун туһунан өйдөбүлү билиһиннэри - сүрүннүүр уонна эбии киирэр үп, ороскуоттар. Обуруоттан, сир аһыттан быыстапка, атыы- дьаарбанката
3	Сэтинньи-Байанай	• «Мин сайыным» • «Идэһэ күнэ»	Тыа хаһаайыстыбатын техниката: тыраахтар, культиватор, от охсор, мунньар туһунан өйдөбүллэрин чингэти, “Сайын дьоммор көмө” хаартыскалары көрөн кэпсээһин.

			Бултан, идэһэттэн ас арааһын онорон атыылааһын
4	Ахсынньы-Билгэ хаан	<ul style="list-style-type: none"> • «Экономика көмүс быраабылалара» • «Өбүгэ оонньуурдара» 	«Экономика», «Экономист» диэн өйдөбүллэри билиһиннэри, экономика быраабылаларын өйдөтүү, интэриэһи үөскэтии. Оҕолор төрөппүттэрин кытта онорбут оонньуурдарын быыстапкага, саха муннугун байытыы
5	Тохсунньу-Танха хаан	<ul style="list-style-type: none"> • «Кэрэ Куо» • «Уран тарбахтар» 	Иистэнньэн идэтин туһунан кэпсээһин, иистэнньэн айар улэтиттэн табаара атыыга барара тутулуктаах диэн өйдөтүү. Сахалыы харысхаллары араас матырыйаалтан онорон быыстапкаҕа туруоруу, атыылааһын.
6	Олунньу-Одун хаан	<ul style="list-style-type: none"> • «Реклама» • «Мин бастакы кинигэм» 	Реклама туохха наадалааһын уонна кини көрүгүннэрин билиһиннэри: бэчээтинэн, радионан, ватсабынан, видеореklamанан. Оҕо истибит остуоруйаларын, таабырыннарын, олонхотун уруһуйдаан кинигэ онорон атыылааһын
7	Кулун тугар-Дьөһөгөй	<ul style="list-style-type: none"> • «Аптаах айылҕа» • «Сылгы-айылҕа оҕото» 	«Айылҕа» диэн өйдөбүлү чинэтии: араас матырыйаалтан оноһуулар оноһуктары айылҕаттан булуохха сөбүн, онтон сорохтор дьон онорбут оноһуктара буолаллар диэн өйдөбүлү оҕолорго тириэрдии. Сылгы түүтүттэн, сизелиттэн оноһуктары, сувенирдары онорон атыылааһын.
8	Муус устар-Айыыһыт	<ul style="list-style-type: none"> • «Эн сатабыллаах хаһаайыннын?» • «Үрүлүйэ устар-үрүн ас» 	«Харыстанһан» диэн өйдөбүлү чинэтии, тулалыыр эйгэни харыстыырга, кирдээх, ыһыллаһас буолууну тулуйбат буоларга үөрэтии, араас идэлээх дьонно убаастабылы иитии. Үрүн ас арааһын быыстапка-дьаарбанката
9	Ыам ыйа-Иэйиэхсит	<ul style="list-style-type: none"> • «Обуруотчут» 	Кэтэх хаһаайыстыбаҕа обуруот аһын арааһын олордон дохуот киирэрин быһаарыы. Сибэкки, обуруот аһын арассаадатын нэһилиэнньэҕэ атыылааһын.

		<ul style="list-style-type: none">• «Салама ыйа»	Сыл түмүгүнэн ытыллыбыт тэрээнинэр хаартыскаларын быыстапката, альбом онорон атыылааһын. Самаан сайыны көрсө ыһыах.
--	--	--	---